

พัฒนาการเด็กและคุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต

Child Development and Characteristics of Caregivers in Rangsit Babies' Home

นิพนธ์ต้นฉบับ

วรนุช กาญจนวนิช^{1*}, ทศนียา วังสะจันทนนท์¹, สมสิริ รุ่งอมรรัตน์²
และ ออมจิต วงศ์วานิช¹

¹ สาขาวิชาพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ นครนายก 26120

² ภาควิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* ติดต่อผู้พิมพ์: waranuch@swu.ac.th

วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ 2557;9(1):9-16

Original Article

Waranuch Karnjanavanich^{1*}, Tassaneeya Wangsachantanon¹,
Somsiri Rungamornrat² and Omjit Wongwanit¹

¹ Department of Pediatric Nursing, Faculty of Nursing, Srinakharinwirot University, Ongkharak, Nakhonnayok 26120, Thailand

² Department of Pediatric Nursing, Faculty of Nursing, Mahidol University, Bangkok, Thailand

* Corresponding author: waranuch@swu.ac.th

Thai Pharmaceutical and Health Science Journal 2014;9(1):9-16

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาความชุกของปัญหาพัฒนาการเด็กและคุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต **วิธีการศึกษา:** การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเพศชายและหญิงอายุ 6 เดือน – 6 ปีที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต และผู้ดูแลเด็กทุกคน เก็บข้อมูลด้วยแบบวัดระดับพัฒนาการของเด็ก Denver II และแบบสอบถามผู้ดูแลเด็กซึ่งมี 5 ด้าน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3) เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก 4) ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก และ 5) การปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก แสดงคะแนนแต่ละด้านด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างด้านที่ 2-5 ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 **ผลการศึกษา:** เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตจำนวน 163 คน (จากทั้งหมด 206 คน) เข้าเกณฑ์การศึกษา พบว่ามีพัฒนาการในภาพรวมปกติร้อยละ 57.10 และที่สงสัยว่าพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 42.90 ซึ่งในกลุ่มสงสัยมีปัญหาด้านภาษา (ร้อยละ 54.29) ตามด้วยด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและปรับตัว (ร้อยละ 38.57) ผู้ดูแลเด็กทั้งหมด 37 คน ทุกคนยินดียร่วมการศึกษา เป็นเพศหญิงทั้งหมด อายุเฉลี่ย 41.86 ปี จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. (ร้อยละ 37.80) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 45.90) รายได้เฉลี่ยครอบครัว 13,297.78 บาท/เดือน ส่วนใหญ่ทำงานด้านนี้ 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 43.20) มีเด็กในความดูแล 20 – 30 คน (ร้อยละ 67.60) ผู้ดูแลเด็กพึงพอใจในงานโดยรวม มีเจตคติต่ออาชีพดูแลเด็กโดยรวม และการปฏิบัติงานดูแลเด็กโดยรวมล้วนอยู่ในระดับมาก ประมาณสองในสาม (ร้อยละ 67.57) มีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กระดับปานกลาง (\bar{x} = 29.49 จากคะแนนเต็ม 36) การหาความสัมพันธ์พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่ออาชีพพ้อย่นัยสำคัญทางสถิติ (r = 0.43, P = 0.008) ส่วนด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก และความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กนั้นไม่พบความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานดูแลเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P > 0.05) **สรุป:** เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตที่สงสัยพัฒนาการล่าช้ายังมีมาก โดยด้านความเข้าใจและการใช้ภาษาเด็กมีข้อทดสอบที่ควรระวังหรือล่าช้าที่สุด จึงควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กรายด้าน และควรพัฒนาองค์กรเพื่อให้ผู้ดูแลเด็กพึงพอใจการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้ดูแลเด็กมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพการดูแลเด็ก

คำสำคัญ: พัฒนาการเด็ก, ผู้ดูแลเด็ก, สถานสงเคราะห์

Abstract

Objectives: To determine prevalence of child development delay and the characteristics of caregivers in Rangsit Babies' Home. **Methods:** In this cross-sectional descriptive study, subjects were children aged of 6 months – 6 years residing in Rangsit Babies' Home, and all caregivers. Data were collected using a child development measure namely the Denver Development Screening Tool II (Denver II) (Thai version), and questionnaires about caregivers' attributes including 1) demographics, 2) performance satisfaction, 3) attitude toward childcare job, 4) knowledge on child development and 5) childcare performance. Scores of attributes 2 – 4 were presented as mean and standard deviation, and associations among these attributes were tested using Pearson's correlation coefficient (r), at a statistical significance level of 0.05. **Results:** Of 206 children, 163 children were eligible. Children with developmental delay were 42.90%. Among these, delays in language and in fine motor development were 54.29% and 38.57%, respectively. All 37 caregivers agreed to participate. They were all female, with an average age of 41.86 years, 37.80% having high-school/vocational school diploma, 45.90% being married, an average family monthly income of 13,297.78 baht, 43.20% working more than 10 years, and 67.60% taking care of 20 – 30 children. Caregivers reported high levels of their performance self-satisfaction, attitude and childcare performance. About two-thirds (67.57%) had a moderate level of child development knowledge (\bar{x} = 29.49). Performance satisfaction was significantly positively correlated with attitude (r = 0.43, P = 0.008). However, significant correlations between childcare performance and performance satisfaction, attitude and knowledge were not found (P > 0.05). **Conclusion:** Number of children in Rangsit Babies's Home with developmental delay was considerably high, where delays in language and in fine motor development should be highly concerned. This calls for urgent help. Organization development is also needed to enhance caregivers work satisfaction and attitude towards the childcare job.

Keywords: child development, child caregiver, babies' home

บทนำ

ประเทศไทยต้องการประชากรที่มีคุณภาพเพื่อเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ คุณภาพประชากรนั้นมีรากฐานมาจากเด็กที่มีคุณภาพ ช่วงแรกของชีวิตวัยแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี เป็นวัยที่มีอัตราการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างมาก จึงมีความสำคัญ

อย่างยิ่งในการวางรากฐานของชีวิต เด็กที่ได้รับการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรมที่เหมาะสม จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาไปสู่เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นได้อย่างมีคุณภาพ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของ

เด็กขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น ลักษณะทางพันธุกรรม การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว เด็กที่อยู่กับครอบครัวจึงมีโอกาสได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่^{1,2} แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนก่อให้เกิดปัญหาสังคม ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาแยกทางกัน เสียชีวิตต้องโทษ หรือตกอยู่ในสภาวะอื่นใดที่ไม่สามารถอยู่กับครอบครัวของตนเองได้ ผลกระทบจากสาเหตุดังกล่าวทำให้เด็กบางคนต้องกลายเป็นเด็กกำพร้า อนาคต ถูกทอดทิ้งจากผู้เลี้ยงดู เด็กเหล่านี้ต้องเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็ก³ ซึ่งมักพบว่าเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์มีปัญหาด้านพัฒนาการ ซึ่งอาจเป็นผลแทรกซ้อนหรือพบร่วมกับโรคทางกาย ร้อยละ 20 - 60 ของเด็กในสถานสงเคราะห์มีพัฒนาการผิดปกติหรือล่าช้าซึ่งสูงกว่าเด็กทั่วไปที่พบประมาณร้อยละ 10 โดยเด็กที่ถูกทอดทิ้งจะพบสติปัญญาบกพร่อง การเรียนรู้และพัฒนาการด้านภาษาล่าช้า ความสัมพันธ์กับเพื่อน ไม่ดีอาจมีปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกดหรือมีพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นแบบก้าวร้าว^{4,5} ในสถานสงเคราะห์ต้องรับเด็กดูแลเป็นจำนวนมาก เด็กจึงมีเพียงผู้ดูแลเด็กที่จะช่วยดูแลทดแทนพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็กจึงต้องทำหน้าที่ในการอบรม เลี้ยงดู ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก ตลอดจนส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้มีความเจริญงอกงามตามวัย แม้ผู้เลี้ยงดูเด็กมีคุณภาพ แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการกระตุ้นที่เพียงพอเมื่อเทียบกับเด็กที่ได้อยู่กับพ่อแม่ก็มีปัญหาพัฒนาการล่าช้าได้

หากได้มีการประเมินพัฒนาการในเด็กกลุ่มนี้ แล้วพบว่าสงสัยพัฒนาการล่าช้า การให้ความช่วยเหลือตั้งแต่แรกเริ่มจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้ใกล้เคียงปกติ การประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้แบบประเมิน Denver Development Screening Test II (Denver II) เป็นแบบประเมินพัฒนาการเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี มีข้อทดสอบทั้งหมด 125 ข้อ แบ่งข้อทดสอบเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านสังคมและการช่วยเหลือตัวเอง 2) ด้านกล้ามเนื้อเล็กและปรับตัว 3) ด้านภาษา และ 4) ด้านกล้ามเนื้อใหญ่ การประเมินพัฒนาการโดยวิธีนี้มีความสะดวก มีอุปกรณ์จำนวนน้อย ใช้เวลาในการประเมินไม่นาน เนื้อหาจากเครื่องมือมีการศึกษาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือแล้ว^{6,7}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ⁸ ทำการติดตามและประเมินผลโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่าการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านผู้สอนหรือผู้ดูแลเด็กที่มีวุฒิค่อนข้างต่ำ (มัธยมศึกษาปีที่ 3 - มัธยมศึกษาปีที่ 6) มีความรู้และประสบการณ์เลี้ยงดูและส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยน้อย ขาดทักษะในการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน และการจัดประสบการณ์กับเด็กปฐมวัย

ประพันธ์ ทองสีดา⁹ ศึกษาการปฏิบัติงานในด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขต 10 พบว่า การพัฒนาเด็กยังมีปัญหาในด้านการจัดการเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กับเด็ก โดยผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่

จะไม่จัดตามตารางกิจกรรมที่กำหนด กิจกรรมที่จัดจะเน้นการเล่น การร้องเพลง และการให้เด็กพักผ่อนมากกว่าจะจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ผู้ดูแลเด็กมักเน้นการจัดกิจกรรมให้กับเด็กตามประสบการณ์เดิมที่เคยเลี้ยงบุตรหลานของตน ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนในด้านวิชาการและด้านงบประมาณน้อย รวมทั้งมีการลาออกของผู้ดูแลเด็กบ่อย ๆ จึงส่งผลกระทบต่อการทำงานของคุณยพัฒนาเด็กเล็ก

ศิริสรา ลิปิพันธ์¹⁰ ศึกษาพัฒนาการเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเขตภาคกลาง พบว่ากิจกรรมพิเศษที่ได้จากสถานสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์กับภาวะพัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P = 0.01$ โดยเด็กที่ไม่ได้รับกิจกรรมพิเศษจากสถานสงเคราะห์ พบภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้ามากกว่าเด็กที่ได้รับกิจกรรมพิเศษจากสถานสงเคราะห์

เนื่องด้วยสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตได้เปิดดำเนินการมานานแต่ยังไม่ได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนา ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องศึกษาเพื่อประมาณความชุกของปัญหาพัฒนาการเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาจัดระบบให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของเด็กได้เหมาะสมตามวัย และจากปัญหาที่พบในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กด้วย เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยวัตถุประสงค์จำเพาะของการศึกษานี้ได้แก่ 1) ประมาณความชุกของปัญหาพัฒนาการเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต 2) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กในด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก และการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก และศึกษาสัมพันธ์ระหว่างลักษณะดังกล่าวนี้

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional descriptive study) โดยกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายเป็นเด็กเพศชายและหญิง ที่ต้องมีอายุ 6 เดือน - 6 ปี ทุกคนอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต ให้ความร่วมมือ และไม่เจ็บป่วยในลักษณะที่อาจไม่เหมาะสำหรับการประเมินพัฒนาการ โดยสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตมีเด็กทั้งหมด 206 คน และมีผู้ดูแลเด็ก (child caregiver) ทั้งหมด 37 คน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ดูแลเด็กทุกคนที่ยินดีร่วมการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบวัดระดับพัฒนาการของเด็ก Denver II ฉบับภาษาไทย⁷ เป็นแบบทดสอบพัฒนาการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านสังคมและการช่วยเหลือตัวเอง 2) ด้านกล้ามเนื้อเล็กและปรับตัว 3) ด้านภาษา และ 4) ด้านกล้ามเนื้อใหญ่ แบบวัดระดับพัฒนาการเด็กมีค่าเฉลี่ย

ของค่าความเชื่อมั่นสูง (ค่า Cronbach's alpha coefficient เท่ากับ 0.99) อาจารย์ในทีมผู้วิจัยได้รับการอบรมเรื่องการประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้ Denver II จากผู้เชี่ยวชาญของสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล และแบบสอบถามคุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กที่ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ด้าน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน 3) เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก 4) ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก และ 5) การปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก แบบสอบถามทั้ง 5 ด้านเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพัฒนาจากแบบสอบถามการวิจัยของนายประพันธ์ ทองสีดา และวาสนา วุฒิกิจจานนท์และคณะ^{9,11} แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านซึ่งเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาการเด็กและอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลเด็กและการวิจัย ภายหลังผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือนี้ พบว่ามีความเชื่อมั่นสูง โดยมีค่า Cronbach's alpha coefficient ตั้งแต่ 0.82 ถึง 0.90 รายละเอียดของเครื่องมือดังต่อไปนี้

สำหรับเครื่องมือวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยคำถาม 25 ข้อ โดยแบ่งเป็นคำถามด้านสภาพการทำงาน 5 ข้อ การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา 4 ข้อ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน 4 ข้อ ความมั่นคงในงาน 5 ข้อ การพัฒนาตนเอง 3 ข้อ และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน 4 ข้อ โดยคำตอบเป็นแบบมาตราวัดอัตราส่วน (rating scale) 5 ระดับ คือ 1-น้อยที่สุด 2-น้อย 3-ปานกลาง 4-มาก และ 5-มากที่สุด คำนวณคะแนนสุดท้ายในแต่ละด้านโดยนำคะแนนแต่ละข้อในด้านนั้นรวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อในด้านนั้น และคะแนนรวมสุดท้ายโดยรวมทั้ง 25 ข้อแล้วหารด้วย 25 จะได้คะแนนเฉลี่ยที่เป็นไปได้ในช่วง 1 – 5 โดยคะแนนมากสะท้อนความพึงพอใจมาก

เครื่องมือวัดเจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็กเป็นคำถาม 15 ข้อ โดยมีคำตอบเป็นมาตราวัดอัตราส่วน (rating scale) 5 ระดับ คือ 1-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2-ไม่เห็นด้วย 3-ปานกลาง 4-เห็นด้วย และ 5-เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยนำคะแนนแต่ละข้อรวมกันแล้วหารด้วย 15 ได้คะแนนเฉลี่ยที่เป็นไปได้ในช่วง 1 – 5 โดยคะแนนมากสะท้อนเจตคติที่เหมาะสมมาก

ในส่วนของเครื่องมือประเมินความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กนั้น มีคำถามทั้งสิ้น 36 ข้อ โดยแบ่งเป็นความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กตามช่วงอายุ 6 – 12 เดือน, 1 – 3 ปี และ 3 – 6 ปี ช่วงละ 12 ข้อ คำตอบเป็นใช่ หรือไม่ใช่ คำตอบที่ถูกต้องให้ 1 คะแนน และที่ผิดให้ 0 คะแนน คะแนนสุดท้ายที่เป็นไปได้ในช่วง 0 – 36 คะแนน

ท้ายสุด เครื่องมือประเมินการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กมีคำถาม 15 ข้อ โดยแบ่งเป็นด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก 5 ข้อ และการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ 10 ข้อ โดยมีคำตอบเป็นมาตราวัดอัตราส่วน (rating scale) 5 ระดับ คือ 1-น้อยที่สุด 2-น้อย 3-ปานกลาง 4-มาก และ 5-มากที่สุด คำนวณคะแนนสุดท้ายในแต่ละ

ละด้านโดยนำคะแนนแต่ละข้อในด้านนั้นรวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อในด้านนั้น และคะแนนรวมสุดท้ายโดยรวมทั้ง 15 ข้อแล้วหารด้วย 15 จะได้คะแนนเฉลี่ยที่เป็นไปได้ในช่วง 1 – 5 โดยคะแนนมากสะท้อนการปฏิบัติงานที่ดีมาก

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2554 – เมษายน 2555 งานวิจัยนี้ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับการพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เลขที่ 33/2555 วันที่ 14 พฤษภาคม 2555)

การวิเคราะห์ทางสถิติ

นำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้ดูแลเด็ก 4 ด้าน (ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก และการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการศึกษา

ความชุกของปัญหาพัฒนาการเด็ก

สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตมีเด็กจำนวน 206 ราย ผู้วิจัยสามารถประเมินพัฒนาการได้ 163 ราย ส่วนที่ไม่ได้ร่วมในการศึกษาจากสาเหตุการไม่ให้ความร่วมมือ การเจ็บป่วยและอายุไม่เข้าเกณฑ์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมินพัฒนาการเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตจำนวน 163 คน พบว่าเด็กจำนวน 93 คน (ร้อยละ 57.10) มีผลการทดสอบพัฒนาการโดยรวมปกติ และจำนวน 70 คนที่ผลพัฒนาการโดยรวมอยู่ในระดับสงสัยว่ามีภาวะพัฒนาการล่าช้า (ร้อยละ 42.90) (ตารางที่ 1) ใน 70 คนที่มีภาวะพัฒนาการล่าช้านี้ พบว่าผลการประเมินพัฒนาการรายด้านภาษามีเด็กไม่ผ่านมากที่สุดจำนวน คือ 38 คน (ร้อยละ 54.29) รองลงมา ได้แก่ ด้านใช้กล้ามเนื้อเล็กและ

ตารางที่ 1 ผลประเมินพัฒนาการเด็กโดยใช้แบบคัดกรองพัฒนาการเด็ก Denver II

การแปลผลระดับพัฒนาการ โดยรวม	จำนวน (N = 163)	ร้อยละ
ปกติ	93	57.10
สงสัยภาวะพัฒนาการล่าช้า	70	42.90
ด้านสังคมและการช่วยเหลือตนเอง	22	31.43
ด้านใช้กล้ามเนื้อเล็กและปรับตัว	27	38.57
ด้านภาษา	38	54.29
ด้านใช้กล้ามเนื้อใหญ่	22	31.43

ปรับตัว 27 คน (ร้อยละ 38.57) ส่วนด้านสังคมและการช่วยตนเอง กับด้านใช้กล่อมเนื้อใหญ่มีจำนวนที่ไม่ผ่านเท่ากันคือ 22 คน (ร้อยละ 31.43)

คุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต

ด้านข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าผู้ดูแลเด็กมีทั้งหมด 37 คน ทุกคนยินดีเข้าร่วมการศึกษา ผู้ดูแลเป็นเพศหญิงทั้งหมด ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี (17 คน, ร้อยละ 45.90) ระดับการศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (14 คน, ร้อยละ 37.80) สถานภาพส่วนใหญ่คือ สมรส (17 คน, ร้อยละ 45.90) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวส่วนใหญ่คือ 5,000 – 9,999 บาท (9 คน, ร้อยละ 24.30) ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี (16 คน, ร้อยละ 43.20) อายุเด็กที่ดูแลใกล้เคียงกันระหว่างอายุเด็ก 1 – 3 ปี (15 คน, ร้อยละ 40.50) กับอายุเด็ก 3 – 6 ปี (17 คน, ร้อยละ 45.90) และมีถึง 25 คน (ร้อยละ 67.60) ที่ระบุว่าจำนวนเด็กอยู่ในความดูแล 20 – 30 คน (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ลักษณะทางประชากรศาสตร์และข้อมูลพื้นฐานการดูแลเด็กของผู้ดูแลเด็ก (N = 37)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
21 – 30	3	8.1
31 – 40	10	27.0
41 – 50	17	45.9
50 ปีขึ้นไป	7	18.9
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	3	8.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	12	32.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	14	37.8
อาชีวศึกษา/ปวส.	6	16.2
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	2	5.4
สถานภาพสมรส		
โสด	8	21.6
สมรส	17	45.9
หม้าย	2	5.4
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	6	16.2
รายได้เฉลี่ยของครอบครัว (บาทต่อเดือน)		
5,000 – 9,999	9	24.3
10,000 – 14,999	8	21.6
15,000 – 19,999	8	21.6
20,000 หรือมากกว่า	2	5.4
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน (ปี)		
< 1	2	5.4
1 – 3	8	21.6
3 – 5	5	13.5
5 – 10	5	13.5
10 ปีขึ้นไป	16	43.2
อายุของเด็กที่อยู่ในความดูแล (ปี)		
< 1	5	13.5
1 – 3	15	40.5
3 – 6	17	45.9
จำนวนเด็กที่อยู่ในความดูแล (ราย)		
10 – 20	3	8.1
20 – 30	25	67.6
30 รายขึ้นไป	8	21.6

ด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เมื่อจำแนกตามสภาพการทำงาน การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์

ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ความมั่นคงในงาน การพัฒนาตนเองและการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน พบว่าผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) โดยมีค่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาตนเองมากที่สุด ($\bar{x} = 4.07$) และมีระดับความพอใจในการปฏิบัติงานด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนระดับ “น้อยที่สุด” ($\bar{x} = 3.49$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 คะแนนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตในรูปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (N = 37)

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าระดับความพึงพอใจ
1. สภาพการทำงาน	3.7676	0.6766	มาก
2. การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา	3.9872	0.6884	มาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน	3.9324	0.9066	มาก
4. ความมั่นคงในงาน	3.8083	0.9608	มาก
5. การพัฒนาตนเอง	4.0721	2.6489	มาก
6. การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน	3.4956	0.8393	ปานกลาง
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวม	3.8303	1.0348	มาก

ด้านเจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก การวิเคราะห์เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็กของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต พบว่ามีเจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$)

ด้านความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก การวิเคราะห์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต พบว่าผู้ดูแลเด็กมีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 คน (ร้อยละ 13.51) ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 25 คน (ร้อยละ 67.57) และมีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับน้อย จำนวน 7 คน (ร้อยละ 18.92) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 คะแนนความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กโดยรวมของผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตในรูปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจัดแบ่งตามระดับความรู้ (N = 37)

ระดับความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับน้อย	< 27.4504	2.0361	7	18.92
ระดับปานกลาง	27.4504 - 31.5226	2.0361	25	67.57
ระดับมาก	> 31.5226	2.0361	5	13.51
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	29.4865	2.0361	37	100

ด้านการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก การวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก

อ่อนรังสิต ทั้งด้านการประเมินพัฒนาการเด็กและด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็กพบว่าอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 4.38 และ 4.30 ตามลำดับ) และการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (\bar{x} = 4.33) (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 คะแนนการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตในรูปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (N = 37)

การปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าระดับ
ด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก	4.3892	0.5499	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์	4.3054	0.6263	มาก
การปฏิบัติงานในการดูแลเด็กโดยรวม	4.3333	0.6009	มาก

คุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กที่สัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก และการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กของผู้ดูแลในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต พบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.43, P=0.008$) ส่วนด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก และความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กนั้น ไม่พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก ($P > 0.05$) (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพดูแลเด็ก ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก และการปฏิบัติงานดูแลเด็ก โดยค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (r) (N = 37)

	ความพอใจในการปฏิบัติงาน	เจตคติต่ออาชีพดูแลเด็ก	ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก	การปฏิบัติงานดูแลเด็ก
ความพอใจในการปฏิบัติงาน	1			
เจตคติต่ออาชีพดูแลเด็ก	0.432*	1		
ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก	-0.241	0.058	1	
การปฏิบัติงานดูแลเด็ก	0.011	0.277	0.047	1

* $P = 0.008$

อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

ความชุกของปัญหาพัฒนาการเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต

ผลการวิจัยครั้งนี้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 163 คน พบว่าเด็กมีพัฒนาการโดยรวมปกติร้อยละ 57.10 และมีความชุกของเด็กที่มีภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 42.90 ซึ่งความชุกของเด็กที่มีภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้านี้เท่ากันกับการศึกษาของศิริรา ลิปิ

พันธ์¹⁰ เรื่องพัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี และคุณลักษณะของผู้ดูแลในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อน สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเขตภาคกลาง ซึ่งใช้แบบคัดกรองพัฒนาการเด็กโรงพยาบาลราชานุกูล แต่ค่าร้อยละ 42.90 ที่พบในการศึกษานี้สูงกว่าการศึกษาเรื่องพัฒนาการเด็กปฐมวัยในงานวิจัยอื่น ๆ ที่ใช้เครื่องมือ Denver II ในการประเมินภาวะพัฒนาการเด็ก เช่น รายงานการสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยประจำปี 2550 จากสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย¹² นำเสนอเป็นข้อมูลแทนระดับประเทศ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร พบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการโดยรวมปกติร้อยละ 67.70 และมีความชุกของเด็กที่มีภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้าเพียงร้อยละ 32.30 และสอดคล้องกับการศึกษาพัฒนาการเด็กของ Otieno และคณะ¹³ ที่เปรียบเทียบระหว่างเด็กที่อยู่ในสถานดูแลเด็กของรัฐจะเจริญเติบโตและพัฒนาการช้ากว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวปกติ

นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์ปัญหาพัฒนาการรายด้านในเด็กที่สงสัยภาวะพัฒนาการล่าช้า จำนวน 70 คน พบว่าการประเมินพัฒนาการด้านภาษา มีเด็กทดสอบไม่ผ่าน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 54.29 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ผ่านมา ซึ่ง พบว่าพัฒนาการด้านภาษาเป็นปัญหาที่พบมากกว่าด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษาของศิริรา ลิปิพันธ์¹⁰ เรื่องพัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี และคุณลักษณะของผู้ดูแลในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อน สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเขตภาคกลาง ซึ่งใช้แบบคัดกรองพัฒนาการเด็กโรงพยาบาลราชานุกูลจากกลุ่มตัวอย่าง 175 คน พบเด็กมีภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้า 75 คน (ร้อยละ 42.90) เมื่อประเมินพัฒนาการรายด้าน มีเด็กทดสอบไม่ผ่านด้านการใช้ภาษาจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 93.90 และการศึกษาของวิรัตน์ ตั้งใจรบและคณะ¹³ เรื่องพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดสระแก้ว โดยพิจารณาแยกรายด้านของพัฒนาการ พบว่าด้านความเข้าใจและการใช้ภาษาเด็กมีข้อทดสอบที่ควรระวังหรือล่าช้ามากที่สุด (ร้อยละ 17.60)

คุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กที่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตและความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก

ลักษณะผู้ดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตทุกคนเป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่เป็นวัยกลางคน (อายุระหว่าง 41 – 50 ปี) มีการศึกษาเพียงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ส่วนมากอยู่กับคู่สมรส รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนไม่สูงนักหรืออาจกล่าวได้ว่าค่อนข้างต่ำ (5,000 – 9,999 บาท) มีผู้ที่ปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไปราวหนึ่งในสี่ ผู้ดูแลส่วนมากดูแลเด็กอายุช่วง 1 – 3 ปี กับ 3 – 6 ปี และพบว่าผู้ดูแลราวสองในสามต้องดูแลเด็กถึง 20-30 คน ซึ่งถือเป็นภาระค่อนข้างหนัก

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) และเมื่อพิจารณาารายด้านทั้ง 6 ด้านพบว่า ด้านสภาพการทำงาน การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ความมั่นคงในงาน และการพัฒนาตนเอง มีคะแนนความพึงพอใจที่ค่าระดับมาก ($\bar{x} = 3.76 - 4.07$) ส่วนด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน มีคะแนนความพึงพอใจที่ค่าระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$) ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับการวิจัยของประพันธ์ ทองสีด้า¹⁵ ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่พบว่าระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$) ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจต่อสภาพการทำงาน การบริหารงานของผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ความมั่นคงในงาน การพัฒนาตนเอง และการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดของเทพพนม เมืองแมนอ้างในประพันธ์ ทองสีด้า¹⁵ ที่อธิบายว่าความพึงพอใจในงานเป็นภาวะของความพึงพอใจ หรือภาวะของการมีอารมณ์ในทางบวกที่มีผลเกิดขึ้นจากการประเมินประสบการณ์ในงานของบุคคล ซึ่งได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และสอดคล้องกับการศึกษาของศิริกานต์ ทิมย้ายงาม¹⁵ ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าคุณภาพชีวิตการทำงานของผู้ดูแลเด็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก

เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตมีเจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมใกล้เคียงกับการศึกษาของวาสนา วุฒิกิจจานนท์และคณะ¹¹ ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างเจตคติและค่านิยมในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก เขต 8 พบว่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่ออาชีพของผู้ดูแลเด็กในกลุ่มควบคุมเท่ากับ 3.50 ขณะที่กลุ่มทดลองเท่ากับ 3.80 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงานช่วยเสริมสร้างเจตคติและค่านิยมในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็ก

ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก ผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต มีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับมากเพียงร้อยละ 13.51 โดยส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 67.57 และมีความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 18.92 ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตมีการพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงานที่อยู่ในระดับมากทั้งการพัฒนาความรู้และทักษะการดูแลเด็ก แต่คุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้ดูแลเด็กก็มีความหลากหลาย การประเมินความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กส่วนใหญ่จึงอยู่ในระดับปานกลาง และการประเมินความรู้ในงานวิจัยนี้ไม่ได้แบ่งแยกการประเมินความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กเฉพาะกลุ่มอายุของเด็กที่อยู่ในความดูแลเท่านั้น

การปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก ผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต มีการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) และเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านการประเมินพัฒนาการเด็ก มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$) ซึ่งใกล้เคียงกับด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ที่มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.30$) ทั้งนี้เพราะผู้ดูแลเด็กได้ปฏิบัติงานในด้านการประเมินพัฒนาการเด็กและด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้กับเด็ก สอดคล้องกับการศึกษาของประพันธ์ ทองสีด้า¹⁵ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต จะมีการปฏิบัติงานในการดูแลเด็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่จากการประเมินพัฒนาการเด็กพบว่าเด็กมีภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 42.90 อาจมีสาเหตุมาจากการที่มีจำนวนเด็กมากในสถานสงเคราะห์ จำนวนผู้ดูแลเด็กมีน้อย อีกทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชนยังไม่เพียงพอ

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็ก และการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก ของผู้ดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต พบว่าความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.43, P = 0.008$) ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก และความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กนั้น ไม่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานในการดูแลเด็ก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากจำนวนผู้ดูแลเด็กมีน้อย (37 คน) เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของประพันธ์ ทองสีด้า¹⁵ ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานและชุมชน เป็นตัวแปรที่ร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้อยละ 40.50

การศึกษาวิจัยนี้สรุปได้ว่าความซุกซนของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตที่สงสัยพัฒนาการล่าช้ายังมีสูง (ร้อยละ 42.90) เมื่อจำแนกพัฒนาการรายด้านพบว่าด้านความเข้าใจและการใช้ภาษา เด็กมีข้อทดสอบที่ควรระวังหรือล่าช้ามากที่สุด ด้านคุณลักษณะของผู้ดูแลเด็กพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับเจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.43, P = 0.008$) ส่วนด้านความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เจตคติต่ออาชีพการดูแลเด็ก และความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กนั้นไม่พบว่าสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานดูแลเด็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P > 0.05$)

ทั้งนี้ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ นั้น ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานของงานวิจัยครั้งนี้คือ ทฤษฎีพัฒนาการ

(Developmental Theory) ของ Erikson (1963)¹⁶ ซึ่งผู้วิจัยได้นำพัฒนาการของ Erikson มาเป็นแนวทางในการศึกษาการดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์ของผู้ดูแลเด็กตามพัฒนาการเพียง 3 ขั้นตอน คือ 1) ความรู้สึกไว้วางใจกับความรู้สึกไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้นในวัยทารก (แรกเกิดถึงอายุ 1 ปี) 2) ความรู้สึกความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายและสงสัย ซึ่งเกิดขึ้นในวัยหัดเดิน (อายุ 1 - 3 ปี) และ 3) ความรู้สึกในด้านความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด ซึ่งเกิดขึ้นในวัยก่อนเรียน (อายุ 3 - 6 ปี) ซึ่งเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ถือเป็นช่วงที่สำคัญ เนื่องจากเป็นช่วงที่สมองเด็กเจริญเติบโตรวดเร็ว ดังนั้นการให้การดูแลเด็กและจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับเด็กในช่วงนี้จึงสำคัญมากต่อการวางรากฐานของชีวิตในการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม ดังนั้น ในทางปฏิบัติทางการพยาบาล การคัดกรองพัฒนาการเด็กในช่วง 6 ปีแรก จึงเป็นประโยชน์ต่อเด็ก ครอบครัวและองค์กร ที่จะให้ความช่วยเหลือตั้งแต่แรก เมื่อพบเด็กมีภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้า และจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการพัฒนาเด็กยังมีปัญหาที่เป็นผลมาจากผู้ดูแลเด็กมีความรู้และประสบการณ์ด้านการเลี้ยงดูและส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยน้อย และขาดทักษะในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กนั่นเอง

สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ประกอบกับทฤษฎีพัฒนาการของ Erikson ได้แก่ 1) เด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะพบภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้ามากกว่าปกติ ดังนั้น ในการดูแลเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี จึงควรมีกระบวนการเฝ้าระวังภาวะสงสัยพัฒนาการล่าช้า และหน่วยงานควรมีนโยบายให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัย 2) ในกรณีที่เด็กยังมีครอบครัวหรือผู้ปกครอง ควรส่งเสริมให้ครอบครัวหรือผู้ปกครองได้พบกับเด็กในสถานสงเคราะห์ หรือมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือดูแลเด็กเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยมากขึ้น รวมทั้งการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวที่ให้อาศัย หรือครอบครัวอุปถัมภ์ 3) การเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ดูแลเด็กโดยพัฒนาความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง เช่น เปิดโอกาสให้เข้ารับการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานเพื่อให้ได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การอนุญาตให้ลาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กร

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สนับสนุนทุนวิจัย และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนวิชาการในคณะพยาบาลศาสตร์ที่ให้การปรึกษาในการวิจัย

ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิตรวมทั้งบุคลากร และเด็กที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

References

1. Chanpia C, Pongsaranunthakul Y. Growth and development. In: Chanthawattana B, Diloksakulchai F, Sukcharoen P, Lerthamte W, Musiksukon S (eds.). Pediatric nursing 1 (1st revision). Bangkok. Pre-One LLC, 2010. (in Thai)
2. Taiyaprom N, et al. Development of children in child education center. Chiangmai. Faculty of Nursing, Chiangmai University, 2003. (in Thai)
3. Rangsit Babies' Home, Department of Social Development and Welfare. History of Rangsit Babies' Home. 2011. (Accessed on April 4, 2011, at <http://www.rangsitbabyhome.org>) (in Thai)
4. Sriwongpanich N. Problems in children in welfare child center. 2010. (Accessed on Apr. 4, 2011, at <http://gotoknow.org/blog/childdev/380114>) (in Thai)
5. Charoenratanakul S. Quality of life. 2005. (Accessed on Apr. 4, 2011, at <http://www.manager.co.th>) (in Thai)
6. Kotchabhakdi N. Child development. In: Ruangdaraganon N, Theeranate C, Roongpraiwan R, Hansakunachai T, Kotchabhakdi N (eds.). Textbook of child development and child behavior. Bangkok. Holistic Publishing, 2008. (in Thai)
7. Kotchabhakdi N, Lersawassadatrakul O. Handbook of Training manual of pre-school children Denver II (Thai version), revised edition. Bangkok. National Institute for Child and Family Development, Mahidol University, 2003. (in Thai)
8. Office of the National Education Commission. Evaluation report on pre-school children development center project, the Community Development Department. Bangkok. Khuru Sapa Printing, 2001.
9. Thongseedum P. Factors prediction child care performance of child center attendant, community development department, the Ministry of Interior. Master of Arts degree thesis (community psychology). Bangkok. Silpakorn University, 2004. (in Thai)
10. Lipipun S. Child development in children aged 0-5 years and characteristics of caregivers at babies' homes affiliated with Ministry of Social Development and Human Security, in central region of Thailand. Master of Science degree thesis (mental health). Bangkok. Chulalongkorn University, 2008.
11. Wuthikijjanon W, et al. Enhancement of attitude and value in work among child caregivers in region 8. (Accessed on Apr. 4, 2011, at <http://hpc8.anamai.moph.go.th>) (in Thai)
12. Wongdechakul S. Survey report on pre-school children development, year 2007. Department of Health, Ministry of Public Health. (Accessed on Apr. 4, 2011, at http://hp.anamai.moph.go.th/ewt_dl_link.php?nid=251) (in Thai)

13. Otieno PA, Nduati RW, Musoke RN, Wasunna AO. Growth and development of abandoned in institutional care in Nairobi. Nairobi. Nairobi Medical Research Institute, 1999.
14. Tangjairob W, et al. Development and growth of children in pre-school child development center in Srakaew province. *J Nurs Sci* 2006;24(2):31-44.
15. Timyaingam S. Quality of worklife of childcare personnel in the childhood development centers, Chachoengsao province. *J Educ* 2007;19(1):15-20.
16. Erikson EH (Ed.). Youth: Change and challenge. New York. Basic Books, 1963.